

Wetenschappelijk Onderzoek- en
Datacentrum

Cahier 2024-14

Monitor zelfgerapporteerde jeugddelinquentie 2023

Samenvatting

Cahier 2024-14

Monitor zelfgerapporteerde jeugddelinquentie 2023

Samenvatting

N. Tollenaar
J. Beijers
A.M. van der Laan

Cahier

De reeks Cahier omvat de rapporten van onderzoek dat door en in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum is verricht. Opname in de reeks betekent niet dat de inhoud van de rapporten het standpunt van de Minister van Justitie en Veiligheid weergeeft.

Samenvatting

Inleiding

Om te weten hoe het gaat met de jeugdigen in Nederland en aanknopingspunten te kunnen bieden voor adequaat beleid, worden ontwikkelingen in de Jeugdcriminaliteit periodiek onderzocht in de Monitor Jeugdcriminaliteit (MJC), een samenwerkingsverband van het WODC met het CBS. Daarvoor worden ontwikkelingen beschreven op basis van door politie en justitie geregistreerde jeugdcriminaliteit. Een aanzienlijk deel van de gepleegde delicten en daders komt echter niet in beeld bij politie en justitie. Naar schatting wordt ruim drie kwart van de ondervonden delicten niet opgehelderd. Daarom wordt er periodiek ook informatie verzameld uit een onafhankelijke bron, namelijk de door jongeren zelf gerapporteerde jeugddelinquentie. Al sinds de jaren tachtig voert het WODC onderzoek uit op basis van deze bron. Sinds 2005 is sprake van de Monitor Zelfgerapporteerde Jeugddelinquentie (MZJ) waarbij een willekeurige steekproef van jongeren tussen 10 en 18 (in 2015 opgehoogd naar jongeren tot 23 jaar) uit de Nederlandse populatie wordt bevraagd over hun delinquente gedrag. Vijfjaarlijks werd een face-to-face-enquête afgenomen om zelfgerapporteerd dader- en slachtofferschap van delicten en risico- en beschermende factoren te meten. Het meten van zelfgerapporteerde delinquentie middels een enquête is een belangrijke bron om verder inzicht te krijgen in de jeugdcriminaliteit, omdat deze bron geen last heeft van registratie- of aangifte-effecten, zoals die kunnen spelen bij de politie- en justitieregistraties.

Omdat vanuit beleid van Justitie en Veiligheid de wens bestond om vaker periodiek informatie te krijgen over zelfgerapporteerde jeugddelinquentie met een instrument dat toekomstbestendiger is dan de fysieke afname, is in 2023 overgegaan op een nieuwe meetmethode. Dit jaar wordt voor het eerst een herontworpen versie van de MZJ uitgevoerd, de MZJ 2.0, waarbij er is overgestapt van een deels face-to-face- en computerafname naar afname via een webenquête. Hiermee is het mogelijk geworden vaker metingen van de MZJ uit te voeren, onder een grotere groep jongeren waarbij ook jongeren met eerdere politiecontacten goed zijn vertegenwoordigd zodat ook minder vaak voorkomende delicten mogelijk zichtbaar worden. Deze verandering van methodiek heeft als gevolg dat cijfers niet vergelijkbaar zijn met de MZJ 1.0. Daarom richt deze rapportage zich niet op trends, maar op het meten van de zelfgerapporteerde delinquentie zoals die is gepleegd in 2022/2023. Bij volgende metingen kunnen trends wel weer weergegeven worden.

De volgende onderzoeksvragen staan hier centraal:

- 1 Wat is de aard en omvang van de door jongeren (10 tot 23 jaar) zelfgerapporteerde delicten in 2022/23, welke verschillen zijn er naar type delict, zowel traditioneel als online delicten, welke variatie doet zich voor naar verschillende kenmerken van groepen jongeren, jongeren met en zonder politiecontacten, en regio's?
- 2 Welke kenmerken (demografische en risico- en beschermende factoren) hangen samen met zelfgerapporteerde delinquentie in 2022/23, in welke mate komen deze factoren voor in een steekproef van jongeren uit de algemene populatie en welke verschillen zijn er naar achtergrondkenmerken van jongeren in de mate waarin deze voorkomen?

De monitor geeft enerzijds inzicht in de mate van voorkomen van delicten in het afgelopen jaar en anderzijds inzicht in kenmerken die betrekking hebben op het individu, het gezin, vrienden, en school en/of werk.

Methode van onderzoek

De monitor zelfgerapporteerde jeugddelinquentie (MZJ) betreft een online afname van een enquête met gesloten vragen over dader- en slachtofferschap van een breed scala aan delicten (variërend in type en in ernst), diverse risico en beschermende factoren van delinquentie in de individuele, gezins-, vrienden- en schoolcontext en demografische kenmerken. Wat betreft delinquentie gaat het om zelfgerapporteerde delinquentie in de twaalf maanden voorafgaand aan de afname. Er is een steekproef getrokken uit de basispersonenregistratie onder alle jongeren in Nederland in de leeftijd van 12 tot 23 jaar. In totaal zijn er 21.771 jongeren (27,1% van de steekproef) die de vragenlijst volledig ingevuld hebben in het voorjaar van 2023. Dit is hoger dan verwacht. In de steekproef zijn jongeren uit een risicogroep (eerdere politiecontacten) oververtegenwoordigd. De uiteindelijke selectiviteit op sociaaldemografische kenmerken is vergelijkbaar met andere CBS-online-enquêteonderzoeken onder de Nederlandse populatie. Na herweging op negen kenmerken zijn de resultaten uit de onderzoeksgroep representatief voor de populatie 10- tot 23-jarigen woonachtig in Nederland. De omvang van de steekproef uit de algemene populatie 10- tot 23-jarigen en de oververtegenwoordiging van jongeren uit een risicogroep maakt het onderzoek uniek in zijn of haar soort, niet alleen voor Nederland, maar ook internationaal.

Resultaten

Zelfgerapporteerde delinquentie in 2023

Twaalfminners (10 tot 12 jaar)

In 2023 rapporteerde 12,7% van de twaalfminners in het afgelopen jaar één of meerdere delicten te hebben gepleegd. Delicten in de categorie geweld werden het meest gerapporteerd, gevolgd door vermogensdelicten en cyberdelicten. Bij de twaalfminners ging het hoofdzakelijk om het slaan van een ander zonder verwonding, gevolgd door diefstal op school of het inloggen op iemands account zonder toestemming. Wapenbezit kwam weinig voor. Het ging waarschijnlijk grotendeels om zeer lichte delicten bij deze leeftijdsgroep, waarbij de kans groot is dat deze gerapporteerde delicten niet tot actie van de politie zullen leiden. Dit kan echter niet met zekerheid gezegd worden, omdat de ernst ervan niet uit zelfrapportage gehaald kan worden.

Als we uitsplitsen naar verschillende sociaaldemografische achtergrondkenmerken, valt op dat er geen verschillen zijn in de prevalentie van zelfgerapporteerde delinquentie naar herkomstland (voor traditionele delicten), huishoudinkomen, stedelijkheidsgraad of landsdeel. Wel geven meer jongens dan meisjes aan een delict te hebben gepleegd, evenals jongeren uit een eenoudergezin ten opzichte van andere gezinssamenstellingen. Meer twaalfminners met een Europese herkomst rapporteren cyberdelicten dan twaalfminners uit andere herkomstgroepen.

Minderjarigen (12 tot 18 jaar)

In 2023 rapporteerde 16,5% van de minderjarige jongeren één of meerdere delicten te hebben gepleegd in het afgelopen jaar. Gewelds- en online delicten werden het meest gerapporteerd (9%), waarbij het bij de laatste vooral cyberdelicten (7%) betrof. Drugsdelicten kwamen weinig voor; minder dan 1% van de minderjarigen rapporteerde een dergelijk delict (met name verkoop van softdrugs). Ernstige vormen van cyberdelicten, zoals het versturen van virussen, het uitvoeren van DDoS-aanvallen of hacken, werden ook door minder dan 1% van de minderjarigen gerapporteerd.

Binnen de groep minderjarigen zijn er verschillen naar diverse demografische achtergrondkenmerken. Jongeren van 16 en 17 jaar oud rapporteren in verhouding iets vaker delicten dan minderjarigen van 12 tot 16 jaar, met uitzondering van vermogensdelicten, vandalisme, wapenbezit en online delicten. Vermogensdelicten en bezit van een wapen werden weer iets vaker door 12- tot 16-jarigen gemeld. Meer jongens dan meisjes rapporteren een delict, met enkele uitzonderingen zoals bij winkeldiefstal en wapenbezit om te verdedigen.

Uitgesplitst naar herkomstland rapporteren minderjarigen van Nederlandse herkomst iets vaker dan jongeren met een andere herkomst een delict (geweld en vermogen). Ook rapporteren meer minderjarigen van Nederlandse herkomst een online delict, met name cyberdelicten. Er zijn geen verschillen naar herkomstland bij wapenbezit en drugsverkoop. Uitgesplitst naar sociaaleconomische status (SES) blijkt dat jongeren met een eigen inkomen iets vaker een delict rapporteren dan andere groepen, en jongeren uit de hoogste huishoudinkomens rapporteren relatief vaker een delict dan jongeren uit de laagste huishoudinkomensgroep. Verschillen zitten met name bij vermogensdelicten en cyberdelicten. Er zijn geen noemenswaardige verschillen in het voorkomen van delinquentie naar het type huishouden van het gezin.

Er zijn nauwelijks verschillen in zelfgerapporteerde delinquentie onder minderjarigen uitgesplitst naar stedelijkheidsgraad van de woongemeente. Dit geldt voor alle categorieën. Ook naar landsdeel zijn er nauwelijks verschillen. Zelfgerapporteerde delinquentie door minderjarigen komt overal in Nederland ongeveer even vaak voor. Tot slot rapporteren minstens twee keer zoveel minderjarigen die eerder met de politie in aanraking zijn geweest één of meerdere delicten in het afgelopen jaar dan jongeren die geen eerdere politiecontacten hebben gehad. Dit geldt ongeacht het type traditioneel delict. Geweld wordt 2 keer zo vaak, wapenbezit 2,5 keer, vermogensdelicten 3 keer en drugsverkoop 9 keer zo vaak gerapporteerd. Mogelijk is de kans op eerdere politiecontacten bij drugsverkoop het grootst. Er zijn geen verschillen tussen de groepen wat betreft het rapporteren van cyberdelicten. Een aanzienlijk deel van de jongeren die zelf delicten rapporteren (tussen de 13 en 17%), is in de drie jaren voorafgaand aan het onderzoek niet met de politie in aanraking geweest.

Jongvolwassenen (18 tot 23 jaar)

Ruim 17% van de jongvolwassenen rapporteerde betrokkenheid bij één of meerdere delicten in 2023. Het ging met name om vermogensdelicten (6,4%), gevolgd door cyberdelicten (5,1%) en geweld (4,7%). Betrokkenheid bij drugsverkoop komt het minst vaak voor (1,7%). Alle percentages onder deze leeftijdsgroep zijn echter hoger dan onder de jongere leeftijdsgroepen.

Uitgesplitst naar verschillende achtergrondkenmerken komen vergelijkbare verschillen voor als bij minderjarigen. Jonge mannen rapporteren vaker dan vrouwen betrokkenheid bij alle categorieën van delinquentie, met uitzondering van wapenbezit en cybercrime, waarop de seksen niet verschillen. Jongvolwassenen van Nederlandse of Europese herkomst rapporteren meer delicten dan degenen afkomstig uit niet-Europese landen. Dit gaat vooral op voor vermogensdelicten, geweld en cybercrime. Wat betreft vandalisme, wapenbezit, drugsverkoop of gedigitaliseerde delicten zijn er geen verschillen tussen jongeren met verschillende herkomst.

Wat betreft kenmerken als schoolgaand, type huishouden, huishoudinkomen, stedelijkheidsgraad en landsdeel zijn er nauwelijks verschillen te zien in de prevalenties van zelfgerapporteerde delicten over het afgelopen jaar. Evenals bij minderjarigen rapporteren beduidend meer jongvolwassenen die eerder met de politie in aanraking zijn geweest één of meerdere delicten dan jongvolwassenen die niet eerder in aanraking zijn geweest met de politie (minimaal twee keer zoveel). Dit verschil geldt vooral voor geweld en drugsverkoop en niet voor andere traditionele delicten (niet significant), cyberdelicten en gedigitaliseerde delicten, waarbij de groepen niet verschillen.

Leeftijdsv verschillen in delinquentie

Een vergelijking tussen de geënquêteerde leeftijdsgroepen laat enkele opvallende verschillen zien. De groep 12- tot 18-jarigen (minderjarigen) rapporteert de meeste traditionele delicten, maar ook de meeste online delicten, vergeleken met de 10- tot 12-jarige groep (twaalfminners) en de 18- tot 23-jarige groep (jongvolwassenen); bij traditioneel rapporteren de jongvolwassenen de minste aantallen delicten, terwijl bij online delicten de twaalfminners de minste aantallen delicten opgeven.

Bij verschillende typen delicten, rapporteren de minderjarigen het vaakst vandalismedelicten, de jongvolwassenen het vaakste drugsverkoop, gedigitaliseerde delicten.

Als er geen onderscheid wordt gemaakt tussen traditionele en online delicten, dan blijken de minderjarigen het grootste aantal delicten te rapporteren, dan de jongvolwassenen en dan de twaalfminners. Wapenbezit blijkt, ook al komt het niet veel voor, meer voor te komen met de leeftijd. Ditzelfde geldt voor drugsverkoop.

Delinquentiegroepen

In dit onderzoek is delinquentie onder jongeren ingedeeld op basis van frequentie en ernst voor 12- tot 23-jarigen. Hierbij worden de volgende drie groepen onderscheiden:

- niet-delinquent (79%);
- licht delinquent (19%);
- ernstig delinquent (1%).

De niet-delinquenten hebben nauwelijks delicten gepleegd, de licht delinquenten hebben weinig en lichte delicten gepleegd en de ernstig delinquenten hebben ofwel vaak lichte delicten gepleegd en/of ernstige delicten.

Naarmate de ernst van het delictgedrag toeneemt, neemt het aantal en de diversiteit van de soorten delicten toe, neemt het percentage mannen toe, neemt het percentage

eenouderhuishoudens toe en neemt het percentage jeugdigen van niet-Europese herkomst toe.

Verschillen op risico- en beschermende factoren tussen de groepen zijn klein, maar laten wel de verwachte richting zien. Naarmate de ernst van heet delictgedrag toeneemt, neemt het probleemgedrag toe, antisociale attitudes nemen toe, openheid naar ouders neemt af, controle door ouders neemt af, delinquentie door vrienden neemt toe, schoolprestaties nemen af en tevredenheid met school neemt af. Verder wordt er vaker en meer alcohol gedronken, vaker drugs gebruikt en worden er vaker problemen thuis gerapporteerd en problemen met geld, alcohol, drugs en gamen/internetgebruik.

Samenhang risico- en beschermende factoren met delinquentiegroepen

Na correctie voor demografische kenmerken blijken verschillende risico- en beschermende factoren zeer sterk samen te hangen met het behoren tot de lichte en ernstige delinquentiegroep, afgezet tegen niet-delinquenten. Op basis van dit onderzoek kan er echter niets gezegd worden over of er sprake is van een oorzakelijke samenhang. Met een (+) geven we aan dat hoe meer men van een factor heeft, hoe groter de kans om te behoren tot de lichte en de ernstige groep, waarbij de sterkte van het verband sterker is bij de ernstige groep. Met een (-) geven we aan dat dit verband tegengesteld is (hoe meer, hoe minder de kans om te behoren tot de lichte of ernstige groep). De sterkste samenhang met de ernst van de delinquentiegroep is te vinden in het hebben van delinquente vrienden (+), antisociale attitudes (+), zelfcontrole (-) en openheid naar ouders (-). Ook is een sterk effect gevonden van het aantal zelfgerapporteerde ervaren problemen (+). Dit wijst erop dat jongeren die veel of ernstige delicten rapporteren ook op andere leefgebieden veel problemen ervaren. De bevindingen op basis van een steekproef uit de algemene populatie van jongeren stemmen overeen met die in de literatuur.

Conclusie

In dit onderzoek is de delinquentie in 2023 gemeten in een online enquête, de Monitor Zelfgerapporteerde Jeugddelinquentie (MZJ). De drie onderscheiden leeftijdsgroepen, de twaalfminners, minderjarigen en jongvolwassenen verschillen in typen delicten die zij het meest plegen. Zo plegen jongvolwassenen minder geweldsdelicten, maar hebben wel het hoogste wapenbezit en doen het vaakst aan drugsverkoop. Twaalfminners plegen minder vermogensdelicten en minderjarigen plegen het meeste vandalisme en cyber- en gedigitaliseerde delicten. De piek voor het plegen van delicten ongeacht het type (online of offline) ligt in de minderjarige periode.

Het niveau van door jeugdigen zelfgerapporteerde delinquentie verschilt sterk van dat op basis van officiële politie- of justitiegegevens. Zo is het percentage jongeren dat online delicten rapporteert relatief hoog, terwijl dit soort delicten in de registraties bijna niet voorkomen. Ook andere typen delicten worden veel vaker gerapporteerd dan blijkt uit politieregistraties. Enerzijds kan dat komen doordat relatief lichte delicten wel gerapporteerd maar niet vervolgd worden. Anderzijds kan dat komen doordat veel niet door politie en justitie opgehelderd wordt of dat er geen aangifte van wordt gedaan. Toekomstige metingen moeten uitwijzen hoe de zelfgerapporteerde jeugddelinquentie zich ontwikkelt over de tijd.

De MZJ-enquête zou ook bij het meten van effectiviteit van interventies en sancties kunnen worden ingezet. De gegevens uit de MZJ-rapportage bieden een referentiegroep waartegen specifieke jeugddelinquentengroepen kunnen worden afgezet. Verder kan het beeld van de risico- en beschermende factoren onder (delinquente) jeugdgroepen worden gebruikt worden om input te bieden voor justitiebeleid en -interventies ten aanzien van jeugdcriminaliteit.

Belangrijkste resultaten prevalenties delinquentie

Uit de in 2023 afgenomen enquête onder Nederlandse jongeren van 10 tot 23 jaar (de monitor zelfgerapporteerde jeugddelinquentie) blijken de volgende resultaten.

Twaalfminners (10- tot 12-jarigen)

- Van de twaalfminners rapporteerde 12,7% in het afgelopen jaar een traditioneel delict.
- Gewelddelicten (8,8%) werden het meest gerapporteerd, gevolgd door vermogens- (3,7%) en cyberdelicten (3%). Meestal ging het om slaan zonder verwonding, diefstal op school, of inloggen op iemands account zonder toestemming. Wapenbezit was zeldzaam (0,7%).
- Er waren geen verschillen in prevalentie van zelfgerapporteerde delinquentie naar herkomstland, huishoudinkomen, stedelijkheidsgraad of landsdeel.
- Meer jongens dan meisjes rapporteerden een delict en meer kinderen uit een eenoudergezin dan kinderen uit andere gezinssamenstellingen.
- Twaalfminners van Europese herkomst rapporteerden vaker cyberdelicten dan die van Nederlandse of niet-Europese herkomst.

Minderjarigen (12- tot 18-jarigen)

- 16,7% van de minderjarigen gaf aan in het afgelopen jaar een traditioneel delict te hebben gepleegd.
- Gewelddelicten (9,4%) en online delicten (9,1%), vooral cyberdelicten (7%), werden het meest gerapporteerd. Drugsdelicten (0,6%) en ernstige cyberdelicten, zoals het versturen van een virus (0,2%) kwamen weinig voor. Wapenbezit kwam in 1,8% van de gevallen voor.
- Meer jongens dan meisjes rapporteerden delicten, behalve bij winkeldiefstal (gelijk) en wapenbezit om te verdedigen (meer bij meisjes).
- Minderjarigen van Nederlandse herkomst rapporteerden iets vaker een delict dan die van Europese of niet-Europese achtergrond.
- Zelfgerapporteerde delinquentie verschilde nauwelijks naar stedelijkheidsgraad of landsdeel.

Jongvolwassenen (18- tot 23-jarigen)

- 17% van de jongvolwassenen rapporteerde een delict in het afgelopen jaar.
- Vermogensdelicten waren het meest voorkomend, gevolgd door cyberdelicten en geweld. Drugsverkoop werd het minst vaak gerapporteerd (2,5%). De percentages waren hoger dan bij de jongere groepen. Wapenbezit kwam slechts bij 2,8% voor.
- Jongvolwassen mannen rapporteerden vaker delinquentie dan vrouwen, behalve bij wapenbezit en cybercrime, waarbij de prevalentie bij beide seksen gelijk is.
- Jongvolwassenen met een Nederlandse of Europese herkomst rapporteerden meer delicten dan die uit niet-Europese landen, vooral bij vermogensdelicten, geweld en cybercrime. Er waren geen verschillen in vandalisme, wapenbezit, drugsverkoop of gedigitaliseerde delicten.
- Er waren nauwelijks verschillen naar sociaaleconomische status, type huishouden, huishoudinkomen, stedelijkheidsgraad of landsdeel.

Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC), Kennisinstituut voor de rechtsstaat, is een onafhankelijk kennisinstituut dat valt onder het ministerie van Justitie en Veiligheid. Het WODC draagt bij aan behoud en verbetering van de rechtsstaat via het (laten) uitvoeren van kwalitatief hoog wetenschappelijk onderzoek. En door het aanbieden van gevraagde en ongevraagde kennis, verbeterpunten en (waar mogelijk) denkrichtingen.

Meer informatie:

www.wodc.nl